Өвөрхангай аймгийн Хайрхандулаан сумын ЕБС-ийн захирал Хоролмаатай хийсэн ярилцлага

А: Та гурван жилийн өмнө захирал болсон гэсэн. Энэ сургуульдаа багш, сургалтын менежерээр ажиллаж байсан байх. Эндээс захирал болох ямар байв? Үүнтэй зэрэгцээд Олон нийтийн оролцоот сургууль төсөл хэрэгжиж эхэлсэн нь танд хэрхэн нөлөөлсөн бэ?
Х: Гурван жил болж байна. Анх ороход энэ төсөл хэрэгжиж эхэлсэн. Надад маш их дэмжлэг болсон. Учир нь удирдахад аль чиглэлийг нь барих, бусад захирлуудаас ялгагдах шинэлэг юм хийх юмсан гэж бодож байсан ба эцэг эхээ татах, бусадтай яаж харилцах талаар харилцаа, менежментийн талаар арга зүй, арга барилд суралцсан. Сургуульдаа 2 жил багшаар ажиллаад, сургалтын менежерээр 8 жил ажиллаад удирдах, засаглалын тал дээр мэдлэг, мэдээлэл дутмаг байсан. Сургалтын менежер бол сургалтаа, багшийн хөгжил оролцоогоо хариуцаад нэг чиглэлийнхээ ажлыг л хийгээд явдаг байсан. Удирдах албан тушаалын ажлыг хүлээж авахад олон чиглэлийн ажлыг зэрэг хийх хэрэгцээ, шаардлага бий болсон. Тиймээс энэ төслөөс засаглал, сургуулийн нээлттэй олон нийтийн оролцоо, сургалтын чанар, багшийн хөгжил зэрэг чухал мэдлэг, мэдээллийг олж авсан. Аалзны торон дээр асуудлаа тодорхойлоод, тодорхой асуултанд үндсэн чиглүүлгээ олж аваад тулгамдаж байгаа асуудал дээрээ үндэслэж өөрийн арга барил, чиглэлээ олж авсан. Энэ ажил бол хувь хүнийг өөрийг нь их хөгжүүлдэг ажил юм байна. Олон хүнтэй харьцахаар тэндээс өөрийн арга барилыг олох, санаа авдаг. Энэ тал нь эерэг санагдсан нөгөөтэйгүүр энэ ажлын яг л манлайлагч хүн л хийх ажил.

А: Таны хувьд манлайлна гэдгийг юу гэж ойлгож байна вэ?
Х: Миний бодлоор манлайлагч бол золиос гаргаж чадах л хүн. Ар гэрийн байдал зэргээр шийдвэр гаргахад ямар нэгэн эрсдэлийг тооцоолж, золиос гаргаж чадахыг хэлээд байгаа. Сонголт хийнэ гэдэг нь эерэг, сөрөг 2 талтай. Хүнийг ажлаас нь хална гэдэг нь хүртэл сонголт байдаг. Өөрийнхөө гаргасан шийдвэрт бат зогсож чаддаг хүн хийх ёстой гэж бодсон. Над шиг хүнд бол хатуу тушаалыг гаргахад хэцүү байдаг. Сахилгын хариуцлага тооцох зэргээс л эхэлнэ. Хүмүүстэй холбоотой шийдвэр гаргах хэцүү. Өмнө нь манлайлал гэдгийг өөрөөр хардаг байсан. Олимпиад, уралдаан тэмцээнд амжилт үзүүлээд ирэхээр ганцаараа яриад, хийгээд байгаа хүн их амжилттай яваа юм шиг харагддаг байсан. Удирдлагыг гартаа аваад хурал дээр ганцаараа үг хэлээд байгаа хүнийг энэ бол манлайлагч гээд энэ хүн шиг л болох юм шүү гэж боддог байсан. Гэхдээ одоо миний бодол өөр болсон. Эерэг нөлөөлөл манлайлал юм байна гэж хараад байгаа. Хүний эцсийн зорилго амар тайван, өөрөөрөө, ажил гэр бүлдээ ч мөн тайван, бусдыг оролцуулах л манлайлал юм байна гэж хараад байна. Тэр боломжийг олгох нь манлайлал гэж би бодоод байгаа. Тиймээс өмнө нь хурлыг ганцаараа ороод хийсэн ажлуудаа яриад, цаг үеийн асуудлуудаа яриад, дараа нь санал байна уу гэхээр мэдээж хэлэхгүй. Тэгээд өөрөө яриад л, даргалаад хурал яг ийм уур амьсгалтай болдог байсан. Одоо манайхан өөрөө хурал хийгээч ээ гэдэг болсон. Би бүх шүүмж, саналыг хүлээж авдаг болсон. Би бүх юмыг чадах

албагүй, би чадахгүй ээ та нар надад туслах хэрэгтэй байна. Надад мэдэхгүй, чадахгүй юм их байна аа гэдэг. Таны зөв гээд би хурлаа ийм байдлаар хийдэг. Тэгвэл эргээд өөрчлөхийн тулд бүгдээрээ яах вэ. Тэр зорилт, хүлээлтэнд хүрэхийн тулд хэдүүлээ яаж ажиллах хэрэгтэй вэ, хэрхэн яаж хамтрах вэ гэдэгт ярилцдаг. Хэрэв надаас 100 хувь хамаарч байгаа юм байвал би өөрчилье. Хурал дээр би ярихаа больсон. Баг, хамт олноороо ярьдаг болсон. Одоо олон нийтийн оролцоот болсноороо хөтөлбөрийн хариуцсан хүмүүс нь өөрчлөгдөж эхэлсэн. Улиралд нэг удаа ч гэсэн хөтөлбөр дээрээ нэг ажлыг төлөвлөөд хийе зэргээр идэвх, оролцоотой болж ирснээрээ өөрчлөгдөөд байгаа юм. Зөв ч бай, буруу ч бай үгийг нь хүлээж аваад, өөрийн хэмжээндээ хариу үзүүлээд өөрчлөгдөөд байгаа юм. Энэ нь миний харж байгаагаар өөрчлөлт. Олон нийтийн оролцоотой болж байгаа, үгээ хэлж байгаа, зэргээр илрээд байна. Сургалтын менежер байх хугацаанд тухайн үед хамт ажиллаж байсан хүмүүс бид дургүй, болохгүй байгаа зүйлээ дотроо л яриад байдаг байсан. Дургүй зүйлээ хурал дээр ярихгүй, хурал дээр ганцхан сургуулийн захирал ярьдаг, бид нарт их мундаг харагддаг байсан. Шийдвэрийг ганцаараа гаргана буруу ч, зөв ч бид огт санаа, үзэл бодлоо хэлэхгүй. Амьдралын хэв маяг нь урсгалаараа л байсан бол одоо бүх хүн тайван, оролцоотой болж болохгүй, таалагдах таалагдахгүй байгаа зүйлээ чөлөөтэй илэрхийлж байна. Эхний удаа бүх зүйлийг хүлээж авдаг байсан бол одоо баримттай зүйлийг хүлээж авна гээд эцэг эхчүүддээ хүртэл хэлээд байгаа. Манай эцэг эхчүүд сургуулийн үйл ажиллагааг багийн дарга, иргэдийн хурал, эцэг эхчүүдийн хурал зэрэгт шүүмжилдэг. Энийг хүмүүс 2 талаар хүлээж авч байгаа. Нэгт, бусад байгууллагыг шүүмжлэхгүй байж яагаад сургуулийг шүүмжлээд байна вэ. Сургууль ажлаа хийж чадахгүй байгаа юм биш үү гэсэн хандлага бий болоод ирэхээр би эсрэгээр нь үгүй ээ, сургуулийн удирдлага, үйл ажиллагаа бүх зүйл нээлттэй, ил тод болсон. Ямар ч нуух юм байхгүй. Бусад байгууллагаа ил тод болж байгаа байх. Гэхдээ над шиг ил тод болгоогүй байгаа. Одоо тэгвэл хяналт тавиарай, хяналтыг тавихдаа баримт, нотолгоогоо бүрдүүлээрэй гэдэг болсон. Тэгээд эцэг эхчүүддээ та бүхэн сургуулийн үйл ажиллагаанд идэвх, санаачилгатай оролцож байгаа их зүйл хийж өгч байгаа маш их баярлалаа. Гэхдээ та бүхэн тавих шаардлага, шүүмжээ баримттай тавьбал би болон холбогдох хүмүүс нь өөрчилнө. Ийм зүйл рүү орохоор хүмүүсийг өөрчлөгдөх байх гэж найдаж байна. Сургуулийн бодит нөхцөл байдлын талаар мэдээд, төсөв санхүүд ийм хүндрэлтэй байдаг талаар мэдээд эцэг эхчүүдийн дэмжлэгтэйгээр сургуулийн сургалтын орчинд маш олон өөрчлөлтийг хийж чадаж байгаа. Хамгийн гол зүйл нь манай хамт болон бидний зүгээс яам хаанаас ч бай хөндлөнгийн үнэлгээ ирэхдээ битгий сургуулийг нөгөө сургуультай харьцуулаач ээ гээд байгаа юм. Сумын иргэдийн хурал, засаг дарга байнга хөндлөнгийн үнэлгээ, шалгалт хийдэг, тэгж хийхдээ байгууллагыг байгууллагатай харьцуулаад байдаг. Эсвэл манай сургуулийг хаа байсан Улаанбаатарын сургуультай харьцуулаад байдаг. Юу хийсэн юм бэ та нар гээд байдаг. Гэтэл манай хамт олон өмнөх жил нь хийж чадаагүй, чадахгүй байсан зүйлээ дараа жил нь хийхэд нь урамшуулж, дэмжихээр цааш хийх хүсэл, сонирхол нь илүү их төрнө шүү дээ. Гэтэл манай сургууль дээр хувь хүний хувьд

өөрчилсөн зүйлүүд их байгаад байгаа тэрийг олж харж харьцуулдаггүй, танай хамт олонд ямар өөрчлөлт байгаа вэ гэдэг дээр анхаарах хэрэгтэй санагдаад байгаа.

А: Багш нарт энэ өөрчлөлт ямар байв? Багш нар ямар хариу үйлдэл үзүүлсэн вэ?
Х: Эхний үед багш нар их шүүмжлэлтэй хандсан. Яагаад гэвэл ойлгоогүй. Одоо ч ойлгоогүй багш их байгаа. Багш нар солигдоод ирэхээр ахиад бид ажиллах хэрэгтэй болдог. Нэг шүүмжлээд байгаа юм нь эцэг эхчүүдийн үгийг хэтэрхий их аваад байна гээд байгаа. Захирал хүн бодлогын чанартай юм яриад, төсөл хөтөлбөр хөөцөлдөөд, сургуульдаа хөрөнгө оруулалтыг авчраад шидэт дохиуртай байгаа мэт сууж байх байтал чи яг юу хийдэг юм бэ гэдэг. Эсвэл гадуур юм юманд оролцоод гүйгээд, эсвэл өрөөндөө ном уншаад суугаад байх юм гэдэг. Юу хийгээд байгааг чинь ойлгохгүй, мэдэхгүй чи чадахгүй байна гэдэг. Ер нь эцэг эхчүүд бидний ажлыг яаж мэддэг юм. Хүүхэддээ юмыг нь ч авч өгдөггүй байж үнэлнэ гэж юу байх вэ зэрэг асуудал байсан. Одоо өөр болж байгаа. Би нэг зүйлийг л ойлгуулахыг хүссэн. Шалгалт, хяналт бол ажил сайжруулах юм шүү дээ. Тэгээд эцэг эхчүүдэд үнэн байдлаа хэл. Тэгвэл чамайг ойлгож хүлээж авна. Одоо яг ийм байна, цаашдаа үүнд анхаарах хэрэгтэй зэргээр өөр болоод эхэлсэн. Нэгдүгээр ангийн багш маань их шүүмжлэлтэй ханддаг байсан. Одоо бол эцэг эхчүүдтэйгээ маш сайн холбоо харилцаатай ажиллаж байгаа, эцэг эхчүүддээ хичээл заагаад. Эцэг эхчүүддээ хичээлийн хэрэглэгдэхүүний уралдаан зарлаад, манай сургуулийн нэгдүгээр ангийн эцэг эхчүүд маш идэвхтэй мундаг ажиллаж байна. Сүүлийн хоёр жил олон нийтийн оролцоотой болсноор манай нэгдүгээр ангийн нэг ч хүүхэд хоцрогдолгүй байгаа. Энэ жил бүр өөрчлөлт орж байгаа. Яагаад гэвэл 6 настай хүүхдийг дотуур байрандаа аваад ээж, аав нь уншуулаад багш нь хүртэл тулж, хүүхэдтэйгээ жинхэнэ утгаар нь ажиллаж эхлэж байгаа. Энэ хүүхэд гэрийн даалгавраа хийгээгүй ирэхээр нь ийм арга хэмжээ авсан зэргээр багш нар хэлдэг. Энэ нь эргээд эцэг эхтэйгээ хамтарч ажилласны мөн шүүмжлэлтэй хандсанаар бий болоод хүүхдүүдэд эерэгээр нөлөөлж байгаа. 6 настнууд тайван, хичээлдээ сонирхолтой идэвхтэй оролцдог. Харин нэг гол зүйл нь уралдуулахгүй байя. Олон уралдаан, тэмцээнд орохоор өөртөө итгэх итгэлийг л бий болгохгүй бол ямар ч хүн өөртөө итгэх итгэлгүй бол амжилтгүй байгаад байдаг. Хүүхэд бүрт боломж байгаа шүү гэдэгт хөндлөнгийн үнэлгээгээ чиглүүлж, эцэг эхчүүдийнхээ оролцоог нэмэгдүүлж, хамтрах хэрэгтэй. Эцэг эхчүүдэд миний хүүхэд ороосой гэсэн хүсэл, тэмүүлэл байгаа шүү дээ. Тиймээс олон нийтийн оролцооны тусламжтайгаар хамтраад энэ ажлуудад чиглэж төлөвлөх нь зүйтэй юм байна гээд ганцааарчилсан төлөвлөгөө, үйл ажиллагааг сургууль дээрээ уламжлалт ажил болгож явуулаад, шинээр сургуулийн төлөвлөлтөө хийхдээ хүүхэд болгоныг хамарсан ажлуудыг багш хийж байна тэр багшийг нь мундаг, сайн багш гэж үзнэ гэж ажлаа төлөвлөж эхлээд байна.

А: Олон хүн оролцоод ирэхээр ялангуяа шийдвэр гаргах зэрэгт цаг их авдаг. Олон хүн оролцоход хоорондоо ойлголцох, нэг ижил ойлголттой байж шийдвэр гарах учраас цаг их авах зэргээр сул тал байдаг гэж зарим нь ярьдаг. Олон нийтийн оролцоо нэмэгдээд, эцэг

эхчүүдэд сургуулийн үйл ажиллагаанд оролцоод эхлэхээр сул тал нь юу байна вэ? Сургуулийн үйл ажиллагаад сөргөөр нөлөөлөх, саад болж байгаа тал ажиглагдав уу?

Х: Бүх зүйлийг нээлттэй, ил тод байлгаад ирэхээр дурааараа л байгаа юм. Энийг чиглүүлэх, удирдах боломжтой. Одоогоор ноцтой сөрөг тал олж харахгүй л байна учир нь надад маш их дэмжлэг болдог. Бүгдээрээ хэлэлцвэл буруугүй, бүлээн усаар угаавал хиргүй гэдэг шиг. Олон хүний санаа орсон ажил нэг хүний санаачилсан ажлаас илүү хурдан бүтээд байдаг. Тэр нь сайн ч болж болно, муу ч болж болно. Өмнө нь ганцаараа хийгээд явахад төдийлөн үр дүн нь дутмаг байгаад байсан бол одоо өөрсдийнх нь санаачилсан ажлыг дэмжээд явахад чанартаа тэгж анхаарахгүйгээр юм хийж байна гэдэг нь чухал. Удаан хугацааны дараа хийсээр байгаад үр дүнд хүрнэ. Бүгд санаа нийлсэн ажлаа сэтгэл ханамжтай, урам зоригтой, оролцох хүсэлтэй хийгээд байгаа. Энгийн зүйлээсээ эхлэж байгаа. Хичээл практикийн зардал хэл ам дагуулдаг. Тиймээс за ийм төгрөг ирсэн байна яаж зөв, зохистой зарцуулж, шийдэх вэ гээд эхэлнэ. Өмнө нь томилолт болгоод авчихдаг түүндээ сэтгэл дундуур байдаг байсан бол одоо өөрсдөө зарцуулж эхэлсэн. Биеийн тамир, уралдаан тэмцээний зардалд ийм төгрөг байгаа энэ сард энийг л хэрэглэнэ ямар ямар гол үйл ажиллагаанд зарцуулах вэ та нар өөрсдөө бичээд аваад ир. Боломжтой бол санааг нь дэмжиж шууд ажил хэрэг болгох байдлаар өөрсдийг оролцуулж бүх үйл ажиллагааг хийж байгаа. Өөрсдөө оролцоод зохицуулаад ирэхээр өөрөө багш нар хамаг юмаа зохицуулаад идэвхтэй оролцоод ирж байгаа юм.

А: Олон нийтийн оролцоог сургуульдаа нэвтрүүлье гэж бодож байгаа сургууль, баг таныг зорьж ирвэл та ямар зөвлөгөө өгөх вэ?

Х: Нэгт, тулгамдаж байгаа асуудлыг олон талын оролцоотойгоор нэн тэргүүнд тодорхойлох. Тулгамдаж байгаа асуудлууд тодорхой болохоор түүн дээрээ үндэслэж төлөвлөлтөө гаргах хэрэгтэй. Төлөвлөгөө сайн гарвал үйл ажиллагаанууд тодорхой болоод цаашаа үргэлжилдэг. Хоёрт, орон нутгийн дэмжлэг, бусад байгууллагатай хамтарч ажиллах. Хамтарч ажиллах санал, санаачилгыг сургууль гаргана. Гуравт, шүүмжлэлийг маш сайн хүлээж авах хэрэгтэй. Би биш бид гэсэн хандлагыг бий болгох. Дөрөвт, тухайн үйл ажиллагаа бусдад ямар эерэг үр дүнтэй байх вэ гэдгийг тооцоолох. Том үгээр бус энгийн байх нь их чухал, өөрийгөө зөв ойлгуулах хэрэгтэй. Жижиг ажил ч гэсэн тодорхой хийгээд үр дүнтэй байвал хийгээд л байх хэрэгтэй.